

Vilan

December

Met goede voornemens ben je elke dag op tijd, zeker als de decembermaand nog moet beginnen. Mijn voornemen is eenvoudig: ik zal in december niet klagen. Bijna had ik eraan toegevoegd: terwijl er toch alle reden voor is. Bijna, hè?

De komende weken wil ik een milde verbazing praktiseren wanneer ik verspilling en onzin waarneem. Dan zal ik tegen de buitenwereld zwijgen en tegen mezelf zeggen: 'Ach, laat ze maar, hopelijk laten ze mij ook'. Want ik zit ook in december binnen met de poes en met de computers. Soms ga ik eruit, vooral om boodschappen te doen. Een enkele keer kom ik in een warenhuis. Risicozones. In december willen de mensen meer doen en gedaan hebben in minder tijd. De spanningen beginnen al op te lopen. Hier en daar klinkt al de hele tijd hysterische muziek.

Voor mij was het keerpunt een bezoek aan de Etos, enkele dagen geleden. Ik stond in de rij met een potje vitamine C en wachtte. En wachtte. En wachtte. Want iedereen wilde de cadeautjes ingepakt hebben, stuk voor stuk, met een lint erom en een klein merkteken erop. Wie kan er nog zelf iets inpakken? Niemand die het doet, wil of kan. Het is ook moeilijk. Als ik kom aanzetten met iets dat ik zelf ingepakt heb, is dat meteen te zien. Het strakke ontbreekt, net als fantasiewaierstrikken wat toch de minste eis is die aan de verpakking gesteld mag worden. Lintjes strik ik er zelf omheen. De ontvanger verbied ik een schaar te gebruiken. Inmiddels word ik niet meer op verjaardagen uitgenodigd. Het ambachtelijke is passé, vermoedelijk. Toch jammer.

Na dat Etos-bezoek besloot ik in december zo weinig mogelijk winkels te bezoeken. Internetshoppen en dan thuis laten bezorgen. Naar de supermarkt op een gunstig moment. Op straat sneller lopen zodat ik eerder thuis ben. Voetbaden nemen met valium-bruistabletten erin. Als iedereen het in december zo gezellig heeft, wil ik niet gaan dwarsliggen. Mijn motto is: niet klagen maar verdragen.

Het idee is dat ik begin januari als een engel van mildheid weer in de winkelstraten kan wandelen. Zonder opgespaarde wrok, met nul feestdagenstress, en dat ik dan kalm blijf wanneer iemand gaat zaniken dat het zo fijn is dat alles eindelijk weer normaal is. Dan zal ik glimlachen en doorlopen. Zonder te slaan en zonder te vloeken, wat allezes moeilijk zal zijn, dat weet ik nu al.

Vilan van de Loo

'OUBORG'-PRIJSWINNAAR ANDRÉ KRUYSEN (44):

'Mijn oma zei toen ik vier was al dat ik beeldhouwer zou worden'

André Kruysen hoorde jarenlang dat hij zich vooral niet met hedendaagse kunst moest bezig gaan houden. Hij negeerde dit vaderlijk advies en een dikke twintig jaar later blijkt dat geen slecht besluit. De beeldenmaker ontvangt zaterdag voor zijn oeuvre namelijk de Ouborg Prijs waarna hij de komende maanden in het Gemeentemuseum exposeert en zijn onmiskenbare – door vormelijkheid en licht ingegeven – stijl etaleert.

Door Theodore Pronk

"Dat is toch dat interview waarin het meer gaat over de lengte van mijn lul dan over de grootte van mijn beelden?", informeerde Kruysen vooraf door de telefoon. Een volmondig 'inderdaad, je begrijpt het' schrok hem niet af, maar leverde een gesprek op in 'zijn' domein.

Ietwat zoekende struint hij door een atelier dat er wel eens nog minder opgeruimd heeft uitgezien. Desalniettemin is Kruysen nog niet tevreden over de ordelijkheid ervan en zet hij nog wat dingen aan de kant. "Wil je een bakkie?", klinkt het attent. Opnieuw wordt zijn vraag bevestigend beantwoord en dus duikt de gastheer in een hoek van het atelier waar een koffiezetter aan het pruttelen wordt gebracht. Terwijl het apparaat op stoom komt, zoekt Kruysen naar een geschikte praatplek. Hij biedt zijn 'relax-stoel' aan maar aangezien er daar slechts één van is, wordt besloten aan een werktafel te gaan zitten waarop een proefdruk ligt van Kruysen's boek dat in het kader van de 'Ouborg Prijs' verschijnt.

"Te gek hè?... Heb ik allemaal te danken aan de Ouborg Prijs. Anders was het niet mogelijk geweest...", vertelt hij apetrots. De beeldenmaker is er zeer mee in zijn hum dat "juist hij" de Ouborg Prijs krijgt. "Kennelijk ben ik belangrijk genoeg... Als ik zie wie mij voor zijn gegaan, word ik stil en krijg ik klamme handjes. Ik ben vierenviertig nu en zie het als een stimulans om door te gaan". 'Was je van plan ermee te stoppen dan?', is de logische vraag. Even wordt het stil.

Na wat aarzelen antwoordt Kruysen dat daar eigenlijk geen sprake van is, al is het afgelopen jaar hem niet in de koude kleren gaan zitten. Kruysen zat er – zonder 'jenkerig' te doen – gewoon een beetje doorheen. "Ik dacht altijd dat je als kunstenaar dronken in de goot moest liggen, maar ik stond gewoon stijf van de stress.... Kunstenaar zijn is meer dan maken alleen. Al het gedoe eromheen vind ik lastig, zeker als je ook een gezin hebt". Alhoewel hij stiekem wel eens verlangt naar een minder gecompliceerd bestaan, beseft Kruysen als geen ander dat zijn kunstenaarschap in feite nooit een keuze is geweest, laat staan dat deze serieus ter discussie zou komen te staan. "In de familielijn ben ik de derde beeldend kunstenaar. Mijn oma zei toen ik vier was al dat ik beeldhouwer zou worden". Geheel profetisch bleek de grootmoederlijke voorspelling niet. Als nazaat van overgrootvader Jan en opa Antoon, van wie het werk is verzameld in het Kruysenhuis in Oirschot, was

'Als-ie mijn oom was geweest, was hij absoluut mijn favoriete oom geweest, maar hij was mijn vader ...'

het eigenlijk wel 'logisch'. Daarbij had André's vader, operazanger Bernard, op zijn manier de artistieke bloedlijn al voortgezet.

Wat abrupt staat Kruysen op van tafel. De koffie blijkt klaar om geschonken te worden. "Hmm... Ik dacht dat ik meer had gezet, het is een stevig bakkie geworden", analyseert hij waarna hij twee koppen met espresso-aspiraties neerzet op de tafel.

Zijn vaders naam was al even gevallen, maar verdient enige uitweiding om een beeld te schetsen van Kruysen's jeugd. André groeide op in Oud-Rijswijk met boven zich een broer en twee zussen. Op zich niets bijzonders. Toch was het allerm minst een alledaags gezin, ondanks alle pogingen van moeder Vera om de excentrieke uitspattingen van haar echtgenoot te compenseren. "Mijn vader was vrij egocentrisch. Je kon onwijs met hem lachen. Als-ie mijn oom was geweest, was hij absoluut mijn favoriete oom geweest, maar hij was mijn vader... Omdat hij 's avonds zong, was hij overdag veel thuis. Hij liep er rond met een holster met daarin een revolver, hij had van kogels maken zijn hobby gemaakt en soms testte hij ze uit op de gang. Dat vonden mijn vriendjes heel gaaf. Van zijn kant hadden mijn ouders een open huwelijk. Als kind had ik niet door dat het misschien niet zo normaal was, het leven was voor mij zoals ik het kende, maar toen ik het mijn vrouw jaren later vertelde, drong het ook tot mij door dat het eigenlijk gewoon 'belachelijk!' was".

Ibiza

Ondanks de ogenschijnlijke com-

Foto: Raymond van Houten

plexiteit die zijn inmiddels overleden vader impliceert, heeft Kruysen voornamelijk plezierige herinneringen aan zijn jeugd overgehouden. Daarin nam operazanger Bernard zijn vrouw en kinderen elke zomer mee naar Ibiza. "Hij was verslaafd aan duiken, maar aan de Franse kust waar hij was opgegroeid, waren in zijn ogen teveel toeristen gekomen. In de tijd van Franco was Ibiza nog onontgonnen en zat het er vol met wacko's en hippies... We gingen elke zomer twee maanden daarheen. 's Ochtends dropte hij ons op het strand om met een harpoen en mijn moeder de zee op te gaan. Aan het eind van de dag kwamen ze terug met vis die aan de dorpsbewoners werd verkocht. Als kind voelde ik me daar net een zwerfkat, doordat ik helemaal vrij was". Terwijl vader op zee rondzwierf, tuurde zijn jongste zoon steevast naar hetzelfde stuk rots dat bij Vedra uit het water stak. De herinnering eraan is tot op de dag van vandaag tot in het geringste detail in zijn geheugen opgeslagen. Moeiteloos beschrijft Kruysen het stuk natuur dat hij als 'zijn eerste sculptuurervaring' ziet.

'In de tijd van Franco was Ibiza nog onontgonnen en zat het er vol met wacko's en hippies ...'

"De rots veranderde op het moment dat we gingen varen. Elke keer was dat was weer een idiote ervaring. Ik begreep nooit hoe het kon. Jarenlang heb ik rond die rots gedoken, in allerlei grotten zag ik het licht er dwars doorheen schijnen...."

Opnieuw staat Kruysen op. Er is hem iets te binnen geschoten wat kennelijk nogal urgent is. "Ik vergeet helemaal dat ik ook taart heb ge- haald... Wil je een stukje?". Kruysen haalt de appelpunten tevoorschijn en veegt met zijn overhemd een vorkje schoon. "Daar word je niet ziek van...".

Al stond de vakantiebestemming jaarlijks vast, de continuïteit in het gezin kwam na jaren niet geheel onlogisch onder druk te staan. Kruysen's ouders gingen scheiden. De operazanger verkoos een vrij artiestenbestaan en gymlerares Vera, met wie Kruysen een zeer hechte band had, trachtte haar kinderen alsnog een zo normaal mogelijke jeugd te geven. "De laatste tien jaar van haar leven was ze Jehova's getuige geworden om enig houvast te hebben", verklaart Kruysen die zich in die tijd zelf uitstekend

vermaakte. Hij speelde basgitaar in funkbands, 'kleide' en behaalde ondertussen een havodiploma wat hij vierde met een reis naar – hoe kan het ook anders? – Ibiza. Wat daarna precies het plan zou zijn, moest nog maar blijken. Eenmaal terug in Nederland wachtte hem echter een onaangename verrassing. "Thuis lag er een briefje van de buurman dat mijn moeder in het ziekenhuis lag". Als de wiedeweerga zocht Kruysen haar op in het hospitaal waar ze een aantal weken later zou sterven. "Eerst overleed mijn oma waarmee het rustpunt wegviel. Drie weken later overleed mijn moeder. Op diezelfde dag trouwde mijn vader in Frankrijk met z'n tweede vrouw. Hij had nog gevraagd of ik met hem meeging, maar ik zei: volgens mij gaat het niet zo goed met moeder... Het kwam gewoon niet in hem op dat anderen belangrijker waren, hij was als een kind". Deze tijd laat zich goed beschrijven met de woorden 'ronduit verrot'. Kruysen wilde echter niet 'jenkerig' in een hoekje kruipen en besloot naar de door zijn papa verguisde kunstacademie te gaan. "Mijn vader wilde niet

dat ik kunstenaar zou worden, hij was bang dat ik hedendaagse kunst zou gaan maken die hij verfoeide of een funkband zou beginnen. Toen ik naar de academie ging, was het voor hem klaar. Hij vond studeren aan de kunstacademie een totale verspilling van talent".

Op dezelfde KABK waar Kruysen tegenwoordig docent is, voelde de jonge maker zich zeer thuis. "Ik was wel uitgekled, ik denk dat ik structuur en aansluiting met de kunstscene zocht. Ik wilde me ijken en dingen leren. In die tijd maakte ik van alles iets. De middelbare-school-mentaliteit van sommigen van mijn studenten nu kan ik echt niet begrijpen! Ik zeg ook vaak tegen ze: Ga nou toch aan het werk, buiten staat een container, als het niets wordt, gooi je het weer weg! Wat zij nog niet weten, is dat als ze eenmaal klaar zijn met studeren het niemand meer iets kan schelen of ze ooit nog wat maken". Leergierig en nieuwsgierig naar de wereld pakte Kruysen na vijf jaar KABK zijn spullen om zich te vestigen bij een Amerikaans vriendinnetje dat hij op Ibiza had leren kennen. Hij

kwam terecht in New York waar hij als één van de miljoenen anoniemen de basis legde voor zijn inmiddels bekende sculptuurstel. "Elke dag liep ik door Manhattan, omringd door die imposante wolkenkrabbers. Maar als je daar naar kunst wilde kijken, moest je naar een tiende etage terwijl ik de straten juist zo indrukwekkend vond! Ik kwam er licht tekort en besloot met de architectuur aan de slag te gaan. Ik werkte er in keldertjes en was gewoon één van de kakkerlakken van New York".

Sacraal

Een jaar bleef hij er, om vervolgens rust te zoeken op de boerderij van de ouders van zijn toenmalige liefde. Daar zou hij tot 'bezinning' komen. "Ik stond op een dag het veld te maaien totdat ik doorhad waar ik was... Voor me stonden twee paarden, gewoon twee paarden die me aankijken. Dat was het moment waarop ik dacht: Wat doe ik hier!? Ik wilde toch kunstenaar worden?". Kruysen maakte het maaiarwei in Arkansas af en keerde daarna linea recta terug naar Nederland. In een Amsterdams

atelier begon hij serieus werk te maken van zijn toekomst als beeldend kunstenaar. "Ik was nog nooit zo gelukkig geweest".

Met hervonden vuur in de handen ging hij aan de slag met zijn New Yorkse ervaringen. Hij ontwikkelde de voorbije twintig jaar een stijl waarin een zeker chaotisch karakter tot uitdrukking komt in vormen waarbij 'licht' als rustgevend element evenwicht brengt in het beeld. Deze ogenschijnlijke tegenstrijdigheid toont zich met name in zijn grotere werken. "Door het licht kom je tot rust... Het heeft iets sacraals". In zijn sculptuur 'Uprising As Passage' dat hij in het Gemeentemuseum exposeert, is licht vanzelfsprekend een essentieel element. "Ik heb de drie nissen in de ruimte als uitgangspunt genomen, van daaruit komen kokers licht binnen. Licht is een belangrijk onderdeel van m'n werk, maar voor mij is de vorm van een werk minstens zo belangrijk". Naast het aanwezige 'Uprising As Passage' laat Kruysen in het Gemeentemuseum ook een andere kant van zichzelf zien. In drie vitrines stelt hij zijn kleine, rotsige werk tentoon.

Na ruim twee uur praten, is het wel mooi geweest en staat Kruysen voor het laatst op... Zijn zontje dat op vijfjarige leeftijd al verdachte artistieke trekjes vertoont, moet van school worden gehaald. "Mijn vrouw Charlie hoopt van harte dat hij geen kunstenaar wordt... Zij ziet bij mij hoe vaak het ploeteren is, maar hij is helemaal gek van Michael Jackson en wil de hele dag niets liever dan dansen.... Het gaat dus al de verkeerde kant op!"